

Pastori Ilkka Pärssinen, Suomen Merimieslähetykseura

ARGENTIINAN JA PARAGUAYN SUOMALAISSIIRTOKUNNAT

"Jo vuosia ovat olleet tunnettuja ne vaikeudet, joissa suomalaiset siirtolaiset elävät Argentiinan ja Paraguayn viidakoseuduilla. Vaikka heidän ahdinkonsa on ollut tunnettu, täällä olevilla toisilla parempiosaisilla suomalaisilla ja Buenos Airesissa toimivalla merimieskirkolla ei ole ollut mahdollisuutta luoda mitään pysyvää avustusjärjestelmää..." Näillä sanoilla Buenos Airesin suom. merimieskirkolla 22.10.1972 perustettu suomalaisten yhteinen Sosiaalityön toimikunta otti yhteyttä Suurlähetystön kautta Suomen viranomaisiin virallisen valtion taholta järjestettävän avustuksen aikaansaamiseksi. Esityksen pohjana on kenttätutkimus Suomen kansalaisuuden omaavien siirtolaisten sosiaalisesta asemasta. Esityksen liitteenä on mm. maisteri Olavi Lähteenmäen muistio Argentiinan ja Paraguayn suomalaissiirtokuntien historiasta.

Historiallisia haaveita

Vuodesta 1906 lähtien on Argentiinaan saapunut Suomesta useita eri siirtolaisaaltoja, yhteensä useita satoja henkilöitä. Alan erikoistuntija, Etelä-Amerikan suomalaissiirtolaisuutta tutkiva maisteri Lähtemäki on selvittänyt lähtöön johtaneita syitä ja toteaa mm. "Uuden Suomen" etsinnän sortokaudella sekä siirtolaispropogandan vaikuttaneen Colonia Finlandesan syntyyn Argentiinan koillisen Misiones - provinssin alueella. Ensimmäinen vaihe vuodesta 1906 ensimmäiseen maailmansotaan koettiin hyvin hankalana ja suurin joukoin siirtolaisia palasi takaisin - osa menehtyi viidakko-oloissa. 1920-luvulla syrjäinen siirtokunta sai uutta elinvoimaa nimenomaan itäsuomalaisesta maanviljelijäväestöstä. 30-luvulle tultaessa siirtolaisperheet kasvoivat Misionesissa ja Colonia Finlandesa eli kukoistuskauttaan. 1940-luvulla ja edelleen tämä siirtokunta on haajoamisprosessissaan kun uutta siirtolaisuutta Suomesta ei juuri ole ja Misionesin suomalaiset hakeutuvat muualle. "Siirtokunta elää tässä vaiheessa häviönsä partaalla. Jo muuttuneen ikärakenteenkin takia monet siirtolaiselämän ongelmat ovat samalla kärjistyneet." (Lähtenmäki)

Misionesin siirtolaisuuden lieveilmiönä syntyi Paraguayn puolelle parempien maaolojen etsinnän tuloksena pieni suomalaisyhteisö. Tämä 1920-luvulla alkanut vain muutamia kymmeniä perheitä koskenut liike lakkasi pienen siirtokunnan kasvu tyrehtyi 1930-luvulle tultaessa.

Olavi Lähteenmäki toteaa Argentiinan ja Paraguayn siirtolaisuuden joutuneen alusta asti suuriin vaikeuksiin olosuhteiden pakosta. Sopeutuminen näihin oloihin on merkinnyt suomalaisille haaveiden romuttumista. Lähteenmäki kirjoittaa muistiossaan sosiaalityön toimikunnalle: "Näihin maihin muuttaneet suomalaiset ovat toimineet eräänlaisina tunnustelijoina. He ovat joutuneet toimimaan pioneereina syrjäisillä seuduilla hyvin vaikeissa oloissa ja kohtaamaan ympäristön erilaisuuden vuoksi suurempia sopeutusvaikeuksia kuin esimerkiksi Pohjois-Amerikkaan menneet siirtolaiset. Etelä-Ameriikan maille luonteenomainen kehityksen epävakaisuus ja sosiaalinen turvattomuus sekä maatalouspolitiikan monet haakserit ovat saattaneet pääasiassa pienviljelijöinä toimineet suomalaissiirtolaiset ahdinkotilaan samaan aikaan kuin kehitys Suomessa on johtanut yhä suurempaan hyvinvointiin ja sosiaaliseen turvallisuuteen. Enemmistö heistä on edelleen Suomen kansalaisia."

Suomalaiset siirtolaisryhmät tänään

Misionesissa, vanhassa 'Colonia Finlandesassa' asuu enää toistakymmentä perhettä suomalaisia tai heidän jälkeläisiään. He elävät pienviljelijöinä, peltotyöläisinä, karjanhoidolla; vain "mökkiläisinä" vanhuksina tai sairaina tilapäisten töiden ja avustusten turvin. Suomen kansalaiset ovat etupäässä vanhuksia ja nykyisin enää hyvin heikosti raskaaseen työhönsä kykeneviä. Aivan tavallista kuitenkin on viime päiviin asti ollut, että 70 tai jopa 80 ikävuotta ylittäneiden on tehtävä täysiä työpäiviä, vieläpä mitä raskaaimmissa toimissa kuten kuokinnassa, istutuksessa, karjan hoidossa ja erilaisissa päivätöissä.

Alueella ja sen läheisyydessä on kolme kyläkauppaa suomalaisten hallussa eikä näiden pitäjien elämä ole nähtävästi yhtä kovaa kuin pienviljelijöinä. Edelleen Oberdn kaupungissa, n. 24 km Misionesin sisäosiin päin Colonia Finlandesasta, asuu sinne muuttanutta suomalaisväestöä, osa kohtalaisesti paremmassa sosiaalisessa asemassa, osa kuitenkin vanhuuden ja heikkouden vuoksi vaikeaan asemaan joutuneita.

Parand-joen toisella puolella Paraguayssa, linnuntietä vain muutaman kymmenen kilometrin päässä Colonia Finlandesasta, on jäljellä pieni kiinteä suomalaisyhteisö. Kuudessa taloudessa, jotka ovat naapuruksina, elää kymmen-

kunta Suomen kansalaista. Heillä on korkea keski-ikä, nyt jo noin 75 vuotta. Tämän Alborada-nimisen siirtokunnan jäsenillä on havaittavissa yleensä uskonnollista pohjaa olevaa idealistista elämäntavotusta. Vegetarianismia esiintyy. Vanhukset ovat hyvin vireitä henkisesti, useat myös hämmästyttävän hyvissä ruumiin voimissa korkean iän ja valkuaisainepitoisen ravinnon puutteen huomioon ottaen. Sosiaaliset vaikeudet, silloin kun niitä esim. sairauden, suurperheisyyden, kadosta johtuvan varattomuuden tms. takia ilmenee, pääsevät hyvin voimakkaasti kärjistymään tässä maassa, joka ei tunne eläkejärjestelmää muiden kuin valtion virkamiesten kohdalla eikä ole kehittänyt sosiaaliturvajärjestelmää.

Näiden kahden pohjoisen viidakkoalueen kiinteäkhön siirtokunnan lisäksi elää Argentiinassa hajallaan suomalaissiirtolaisia, joiden sosiaalinen asema tähän vaihtelee hyvin voimakkaasti. Kuitenkin myös tässä ryhmässä on havaittavissa selvästi eräs osa, joka on joutunut vanhuuden, sairauden ja eristäytyneisyyden tuottamaan ahdinkoon. Sosiaalinen hätätila on tullut myös varsin monien Misionesista paremmille alueille siirtyneiden suomalaisten osaksi. Kuitenkin useimmissa tapauksissa hakeutuminen ajoissa parempiin oloihin on merkinnyt suomalaisperheelle myönteistä ratkaisua. Tässä yhteydessä voidaan todeta nimenomaan Misionesin ja Paraguayn siirtokuntien asujaimista, että sinne jääneet ovat eri sosiaalisten ongelmien sitomina juurtuneet maillensa. Kykenevät ovat hakeutuneet parempaan osaan eivätkä jäljelle jääneet suinkaan ole "saamattomuuttaan" jääneet siirtokuntia päivystämään. Eri puolille Argentiinaa Misionesista siirtyneistä tai Suomesta suoraan tulleista keskuksista ovat tärkeimmät Buenos Aires esikaupunkineen ja Zárateen kaupunki Paraná-joen suiston varrella lähellä Buenos Airesia.

Parandn suiston suomalaiset toimivat viinie vuosikymmenelle asti metsänviljelijöinä ja tämä siirtokunta käsitti kymmeniä jäseniä. Nyt jäljellä oleva parinkymmenen hengen siirtokunta on etupäässä kaupunkiin muuttanutta, metsänviljelyksestä muihin elinkeinoihin hakeutunutta. Tällä suomalaisasutuksella on yli kahden vuosikymmenen traditio omasta kansallisesta yhteydenpidosta esim. kirkollisten ja kansallisten juhlien järjestelyillä. Buenos Airesin suurkaupungin suomalaisasutus on hajanaista ja sosiaalisesti hyvin epäyhtenäistä. Suurlähetystön ja merimieskirkon tilaisuudet kokoavat kuitenkin tämän yli satapäisen suomalaisjoukon muutamia kertoja vuodessa.

Miksi kurjistuminen ?

Maisteri Olavi Lähteenmäki toteaa siirtolaishistoriassaan suomalaisten joutuneen hyvin erikoislaatuisiin oloihin ilmaston, maaperän ja tapojen suhteen. Lisäksi edellä mainitut Etelä-Amerikalle ominaiset epävakaisuustekijät ovat kautta vuosikymmenien olleet vastuksina.

Varsinainen romahdus nimenomaan Misionessin suomalaissiirtokunnan taloudessa tapahtui 1960-luvun lopulla kun yerba - maten, erään vihreän teekasvin, Colonia Finlandesän pääviljelyslajin tuotantoa rajoitettiin Argentiinassa drastisin toimenpitein: pienviljelijät saivat yllättäen leikkuukiellon v. 1967. Seuraavina vuosina säilyi osittainen leikkuukiello. Syyksi ilmoitettiin ylituotanto. Yleinen käsitys on, että Paraguaysta tuotettiin kaiken aikaa yerbaa. Pienviljelijöille ei korvattu satomenetyksiä ja taloudellinen romahdus oli lähes totaalinen useiden perheiden kohdalla. Kun tuottajahinnat muutoinkin ovat alhaiset ja kun maksut korottomina kiihkeän inflaation maassa viipyvät jopa vuosia, ovat pienviljelijäin lopulta saamat maksut almujen luokkaa. Tämä pääviljelyskasvin menetys (käytännössä viljelijät eivät voineet puhdistaa vuosikasvaimia yerbapensaista, jotka kasvoivat piloille tai joutuivat rikkaruohojen tukahduttamiksi) yritettiin korvata nopeakasvuisilla tuotteilla kuten tupakalla, banaanilla ja maissilla. Kun tähän tilanteeseen tulee vanhuus, yksinäisyys ja sairaudet, on ahdistus ilmeinen.

Tuottajahinnan ja kuluttajahinnan huikea ero kertoo taloustyyppin struktuurissa olevista epäkohdista. Hyvin tiukasti rakentuneet suomalaisten koskaan tavoittamattomat välikäsiportaot kontrolloivat markkinoita. Omien tuotteiden saattaminen kolonian ulkopuolelle on ollut jokseenkin mahdotonta. Klassillinen esimerkki on ollut vuokratun kuorma-auton kääntäminen poliisikontrollista takaisin Misionessiin. Suomalaiset yrittivät viedä tuotteitaan Buenos Airesin tukkumyyntiin. "Ette kuulu ammattikuntaan", oli viranomaisen lausunto. Toisella kerralla oli yritetty kuljetusta valtion rautatiellä. Vaunu ei tullut perille. Se löytyi myöhemmin sivuraiteelta Corrientesin provinssin tasangoilla. Suomalaisten työpanos on ollut pääasiallisesti raskaassa ruumiillisessa työssä pienviljelyksen tuotantovaiheessa. Juuri tällaista "karkeaa", raskasta ja ruumiillista työtä ei latinalaisissa maissa ole arvostettu ja kun kauppa - hyvinvoinnin varsinainen lähde näissä maissa - ei ole pienelle suomalaisjoukolla varsinaisesti auennut, on jääty alunperin heik-

koon asemaan.

Suomalaisten suhtautuminen ympäristöönsä on luonnollisesti ollut ratkaisemassa jotain niistä kohtaloista, joihin vähitellen on ajautettu. Paraguay ja Argentiina, siellä etenkin Misionesin Provinssi, ovat todellisia siirtolaishenttöitä. Kymmenet eri kansalliset ryhmät ovat etsineet asemaansa. Suomalaiset ovat osoittautuneet jähmeästi aklimatisoituviksi latinalaiseen ympäristöönsä. Argentiinassa ja jonkin verran myös Paraguayssa kuulee varsinkin vaikeuksiin joutuneiden vanhusten kommentteissa "tämänmaalaisiin" melkoisen annoksen epäilevyyttä. Aidosti suomalainen on harvoin kyennyt omaksumaan aidosti argentiinalaisen otteen elämäänsä. Jotain vaikutusta tässä kehityksessä lienee myös siinä kansallisuustunnonssa, joka jo ennen suomalaisten tuloa oli noussut "aito-argentiinalaisten" keskuuteen - siirtolaisten jälkeläisiä hekin. Mainittakoon erillisenä havaintona "että etelä-Brasilian suomalaisten keskuudessa ympäristön alkuasukkaat koetaan myönteisesti ja hyvinä, ystävällisinä naapureina. Meneillään olevat tutkimukset selvittänevät, onko näillä tekijöillä sanottavansa Brasilian suomalaisten parempaan osaan siirtokuntina.

Argentiinan viime aikoina kohentuva sosiaalilainsäädäntö on antanut valoisempia näköaloja. Paraguayssa ei tällä kohdin ole näkyvissä positiivisia muutoksia.

Avustustoimet

Buenos Airesin suomalaisen merimieskirkon kautta - yli 1.500 km:n automatkan päässä Misionesista on parinkymmenen vuoden ajan avustettu vaatekeräysten tuloksilla, lehti- ja kirjatoimituksilla, kirkollisilla palveluksilla ja kotikäynneillä näitä suomalaisia. Tämä yhteydenpito on kuitenkin rajoittunut harvoihin merimiespap-pien matkoihin, niistä useimmat kesälomia.

Vuodesta 1970 lähtien, kun maisteri Olavi Lähteenmäki lähti keräämään aineistoa siirtolaistutkimustaan varten ja kun toimittaja Erkki Nuorala teki Suomen televisiolle filmiä "Unohdetut suomalaiset", ovat nämä siirtolaisryhmät päässeet kirkkaampaan valokeilaan. Lisäksi Kerstin Hanfin uutisluontoinen tv-reportaasi "Pettymysten paratiisi" vuonna 1973 on lopullisesti tuonut nämä suomalaiset entisen kotimaan tietoisuuteen.

Alussa mainitun Sosiaalityön toimikunnan perustaminen 1972 merkitsi avustustoimen organisoitumista. Valtiolta haetaan pysyväistä ratkaisua lainsäädäntöteitse, toisaalta humanitaarisilta organisaatioilta ja eri kansalaiskeräyksin on hankittu vapaaehtoisia "ensiapua". Viimeksimainitut toimet ovat vuoden 1974 alusta käynnistäneet avustusjärjestelmän, jolla pyritään vaikeimmassa asemassa olevia tapauksia auttamaan siihen asti kun valtiollinen, pitkäaikainen apu saapuisi. Yhteensä Smk 76 180,50 oli saatu kerätyksi lokakuulle 1974 mennessä. Alkuunpanijajärjestöt olivat Suomen Merimieslähetykseura, Kirkon Ulkomaanapu, Sävallahja, Suomi-Seura ja Suomen Punainen Risti, joka viimeksi mainittu toimii Suomessa keräysten tilittäjänä ja edelleen toimittajana Ulkoministeriön kautta Buenos Airesin Suomen Suurlähetystön erityistilille. Sieltä varat käytetään suoraan avustustoimintaan Sosiaalityöntoimikunnan päätöksin. Tehdyn kenttätutkimuksen, viidakkoseudulle tehdyn perusteellisen tutustumismatkan, merimieskirkon seurakuntatuntemuksen ja projektin yhteydessä nimitetyn Misionessin konsulin raporttien perusteella tehdään avustuspäätökset, jotka sisältävät sekä kuukausittain maksettavia keskimäärin 200 markan avustuksia että muita tapauksen erityisluonteesta johtuvia avustustoimia. Tällaisia ovat olleet mm. lääkintä, muonitus kotiin, vuode- ja vuodevaatehankinnat, hoitomaksut jne.

Pysyväsien avun turvaamiseksi otti Suomi-Seura tehtäväkseen valmistaa ehdotuksen laiksi, joka tekisi mahdolliseksi, että suomalaiset siirtolaiset voisivat tietyin edellytyksin saada entisestä kotimaastaan kansaneläkettä. Ehdotus on jätetty siirtolaisasiain neuvottelukunnan kautta valtioneuvostolle. Suomalaisen yhteiskunnan yksityisten jäsenten reaktiot näiden vaikeaan asemaan jääneiden siirtolaisten asian tultua esiin ovat olleet vastuuta tunnustavia. Nyt odotetaan valtiovallan puheenvuoroa ja siis pysyväistä ratkaisua. Vain lainsäädännöllinen ratkaisu - taloudellisesti tuskin raskas - olisi tyydyttävä vastaus tähän todella kiperään kysymykseen yhteiskunnallemme.